

KAKO SPREČITI ZLOUPOTREBU DECE U POLITIČKE SVRHE

SMERNICE ZA POLITIČKE AKTERE

JANUAR, 2025.

SADRŽAJ

Uvod

Šta je politička zloupotreba dece

Zašto je politička zloupotreba dece neprihvatljiva

Deca imaju prava

Šta je dozvoljeno, a šta ne u političkim kampanjama

Kako decu učiniti sigurnom

Smernice za javnost

UVOD

U Srbiji još uvek ne postoji utemeljeno društveno razumevanje razlike između participacije dece^[1] i njihove zloupotrebe, što se posebno može videti u oblasti zloupotrebe dece u političke svrhe. Participativna prava deteta, utvrđena Konvencijom o pravima deteta UN, koju je Srbija ratifikovala još 1990. godine, predstavljaju pravo deteta na informisanje, izražavanje i uvažavanje njihovog mišljenja, i omogućivanje aktivnog učešća u procese donošenja odluka, a u skladu sa njihovim interesovanjima. Ipak, društveno angažovanje dece nema baš ništa zajedničko sa političkom zloupotrebom dece, te Prijatelji dece Srbije duže od tri decenije štite decu od ove specifične vrste (zlo)upotrebe i edukuju javnost i političke aktere o prevenciji i intervenciji kod ovog društvenog fenomena.

Društveni trenutak u kome živimo posebno aktuelizuje potrebu za rasvetljavanjem ove teme i u krajnjoj liniji – efikasnoj zaštiti svakog deteta u našem društvu.

Smernice su u prvom redu pripremljene kao „alat“ političkim akterima (političarima/kama, političkim organizacijama i njihovim PR timovima) u zaštiti dece, ali i najširoj javnosti - kako u prepoznavanju, tako i sprečavanju političke zloupotrebe dece.

[1] Dete je svaka osoba pre navršenih 18 godina života

ŠTA JE POLITIČKA ZLOUPOTREBA DECE

Veoma često, tokom političkih kampanja, čuje se floskula „da su deca naša budućnost“. Iako je to generalno tačno, deca su, pre svega, naša sadašnjost i zbog toga je važno da u svakom trenutku budu zaštićena i od političkih zloupotreba.

“Smatra se da zloupotreba dece u političke svrhe postoji u situaciji kada se ona uključe i upotrebe u aktivnostima koje nisu u korist dece, nego nekog drugog, bilo da je reč o pojedincu ili stranci, koristoljublju ili prestižu. Odrasli su ti koji dovode decu u takve neprihvatljive situacije koristeći njihovu neobaveštenost, lakovernost ili otvorenost”.[2]

Poslednji **Pravilnik protiv zloupotrebe dece u medijske svrhe i Kodeks o zaštiti dece od političkih zloupotreba**[3] - Prijatelji dece Srbije su objavili 2019, iako je prvi Kodeks objavljen još 1993. godine. I pored kontinuirane kampanje, od 2019. godine, samo 9 političkih partija[4] je do danas potvrdilo da će se pridržavati i poštovati načela iz ovih dokumenata.

Zloupotreba dece u političke svrhe je uključivanje dece u politički život od strane odraslih, a koje ne predstavlja autentično vršenje političkih ili participativnih prava deteta. Tom prilikom se detetu kao pojedincu ili deci kao grupi često ugrožava identitet, bezbednost, razvoj, dostojanstvo, i uopšte, negativno utiče na njihovu dobrobit. U krajnjoj liniji ovde se radi o korišćenju odnosa moći i prinude – odnosno zloupotrebe poverenja.

Najčešće primere zloupotrebe dece vidimo u izbornim kampanjama, a izborne kampanje utiču na decu i direktno i indirektno. Izbori, sa jedne strane, pružaju priliku da deca oblikuju svoje građansko vaspitanje i uče o demokratskim vrednostima, ali sa druge - pogodan su teren za korišćenje dece u političke svrhe.

Deca nisu oruđe, nisu ukras, već građani sa pravima. Njihova prava se krše ako se eksploatišu ili koriste za političku dobit. Najčešći oblici političke zloupotrebe dece se vide u situacijama kada se ona uključuju i upotrebljavaju u aktivnostima koje nisu u njihovu, no u korist pojedinaca ili političkih partija. Deca se najčešće koriste kao dekorativni elementi političkih aktera, njihove fotografije objavljuju se na društvenim mrežama političkih partija, a mediji izveštavajući sa takvih događaja, najčešće delimično ili u potpunosti otkrivaju identitet dece. Na taj način, politički akteri, igrajući na emocionalno ubeđivanje, „stižu poene“ kod šire populacije odraslih glasača, bez bilo kakve koristi po decu, a u službi sopstvenih ciljeva. Skrivena politička igra iza zaštite dece, porodične fotografije političara, posete školama ili pojavljivanje dece na partijskim događajima sve to ilustruju.

[2] (Deca i mediji: Pravilnik protiv zloupotrebe dece u medijske svrhe, Kodeks o zaštiti dece od političkih zloupotreba, Prijatelji dece Srbije, autor Prvoslav P. Plavšić, 2019).

[3] https://prijateljidece.org/wp-content/uploads/2021/09/dim_lat.pdf

[4] <https://decaimediji.com/politicke-partije/>

Deca mogu postati „oruđe“ za ostvarivanje političkih interesa, a da političari ni ne dođu u kontakt sa njima. Ako političari pogrešno ili neistinito predstavljaju neku temu „u najboljem interesu dece“, to nanosi ozbiljnu štetu na individualnom, porodičnom i društvenom nivou, jer odvlači pažnju i resurse od stvarnih društvenih tema i problema dece. To stvara iluziju da političari nešto čine da zaštite decu ili unaprede njihov život u temi koja obično nema ništa sa decom, skrećući pažnju sa stvarnih problema i ostavljajući u senci stvarne društvene aktere brige o deci.

Fenomen političke zloupotrebe dece ne treba mešati sa stvarnom komunikacijom političara sa decom - učešćem dece u donošenje politika za decu kao i njihovo aktivno učešće u svemu što ih se u društvenom smislu tiče, što je još uvek nedovoljno zastupljeno na našim prostorima.

Dakle, potpuno je u redu da političari žele da pridobiju poverenje i simpatije svojih birača, ali nikako preko dece, kršeći njihova prava. Oni koji zaista brinu o deci mogu dobiti poverenje i podršku birača poštujući i dečja prava.

ZAŠTO JE POLITIČKA ZLOUPOTREBA DECE NEPRIHVATLJIVA

SVAKA POLITIČKA ZLOUPOTREBA DECE JE NEPRIHVATLJIVA JER:

Deca su građani sa pravima

Deca nisu instrument

Deca nisu roba

Deca nisu dekor

Deca nisu meta

Dete nije ničija svojina

Dečje dostojanstvo mora da se poštuje

DECA IMAJU PRAVA

Da budu potpuno informisana

Da se njihovo mišljenje uvaži

Da im privatnost bude zaštićena

Da učestvuju u društvenom životu u oblastima koje ih se tiču

Da budu zaštićena od govora mržnje i svega drugog što im ugrožava razvoj

Da razumeju za šta će se njihovi iskazi i „lik“ koristiti

Da se poštuje njihovo dostojanstvo

Da ne budu eksploatisana i manipulisana

KAKO NE MEŠATI POLITIČKU ZLOUPOTREBU OD PARTICIPACIJE DECE U DRUŠTVENI ŽIVOT

Participacija dece predstavlja saradnju, razmenu informacija, dijalog zasnovan na uzajamnom poštovanju i deljenju informacija u kojoj deca i odrasli dele zadatke i odgovornost - oni su partneri u tom procesu.

Nije cilj da se deca uključe po svaku cenu da bi njihovo učešće prikazalo masovnijim, već da se nađu mogućnosti za što smislenije uključivanje, u temama koje su deci zaista važna i gde stvarno mogu da doprinesu.

Participacija dece doprinosi njihovom ličnom razvoju - podizanju samopouzdanja, saznavanja sposobnosti, društvenih vestina, poštovanja drugih. Odrasli nemaju uvek dovoljan uvid u živote dece da bi mogli umesto njih da donose odluke, pravne akte i druge dokumente i planove za decu.

Perspektiva dece doprinosi da odluke koje ih se tiču budu relevantne, efektivne i održive.

Participacija dece doprinosi razvoju građanskog društva, toleranciji i poštovanju drugih.

Deca uče kako mogu da doprinesu svojoj zajednici, kako da budu odgovorni i kako da vlast bude odgovornija.

ŠTA JE DOZVOLJENO, A ŠTA NIJE U POLITIČKIM KAMPANJAMA

**U REDU JE AKO
POLITIČAR/KA
ŽELI DA:**

Jasno ukaže na to kako će i kojim delovanjem unaprediti život dece u društvu

Pokaže da mu/joj je stalo do dece

Jasno ukaže na to kako će i kojim delovanjem unaprediti život dece u društvu

Pokaže svoju običnu, ljudsku stranu

Pokaže da mu je stalo do sopstvene porodice, ne eksplatišući njene članove u političkom životu

**NIJE U REDU AKO
POLITIČAR/KA ŽELI
DA:**

Upotrebljava decu u političkoj kampanji (pozivanje medija da isprate fotografisanje i snimanje sa decom u školama, vrtićima, na sportskim terenima, u okviru porodica i sl.)

Poziva se isključivo na saglasnost roditelja, bez uvažavanja dečjeg informisanog pristanka[1]

Koristi decu za kreiranje materijala u kojima su deci „stavljene reči u usta“ bez konteksta razumevanja

Poziva decu i mlade na učešće u događaju u kome im ne obezbeđuje zaštitu (identiteta, bezbednosti i sl.) i limitira njihovo stvarno učešće

Organizuje događaj egzaktnog političkog karaktera u kome „učestvuju“ deca

Vodi političku kampanju iz pozicije roditelja

Koristi svoju decu kao dekor političkih kampanja

Medijski eksplatiše privatni život svoje dece (fotografije sa letovanja, iz privatnog životnog prostora, iz obrazovne institucije i sl.)

Postavlja fotografije sopstvene dece na zvanične funkcionerske strane ili strane svoje političke partije

[1] Informisani pristanak predstavlja proces kojim dete dobrovoljno potvrđuje svoju spremnost da u nečemu učestvuje, dobivši jasne i tačne informacije o ciljevima, toku i sadržaju procesa definisane jezikom deteta. Informisani pristanak deteta je najbolje dobiti u pisanom obliku.

ŠTA JE DOZVOLJENO, A ŠTA NIJE U POLITIČKIM KAMPANJAMA

**U REDU JE AKO SE
POLITIČAR/KA
OBRAĆA DECI**

Da predstavi svoju politiku
namenjenu deci i mladima najširoj
javnosti

Da motiviše decu i mlade da se
angažuju oko društvenih promena
koje ih se tiču

Da pokaže da u svojim politikama
uvažava decu i da su mu deca važna

Da bi pomogao i normalizovao
društvenu podršku deci

Da promoviše pozitivne društvene
vrednosti

**NIJE U REDU AKO
SE POLITIČAR/KA
OBRAĆA DECI:**

Predstavljajući svoj i rad svoje partije
bajkovito i nerealno

Koristi kanale na kojima se navodno
obraća deci znajući da su deci
nepristupačni

Pretvara se da odgovara na pitanja
dece koja ona nisu ni postavila

Govori o temama „važnim deci“ bez
da se sa decom konsultovao/la

Igra na „emocionalnu lepljivost“
zlostrebljavajući decu mlađeg
uzrasta, a izbegavajući razgovor sa,
npr, srednjoškolcima

KAKO DA DECU UČINITE SIGURNOM ZA VREME POLITIČKIH KAMPANJA

- Proverite da li poštuju Konvenciju o pravima deteta UN
- Tražite stručnu pomoć eksperata u ovoj oblasti
- Omogućite profesionalcima koji rade sa decom da vam pomognu u definisanju tema važnih za život dece
- Proverite da li ste uzeli u obzir stvarno mišljenje/stavove dece o temama koje ih se tiču
- U kreiranju politika za decu koristite proverene reference (podatke, izvore, istraživanja) isključivo u vezi tema koje predstavljate

SMERNICE ZA GRAĐANE I NAJŠIRU JAVNOST

- Pričajte sa porodicom, prijateljima, kolegama o političkoj zloupotrebi dece
- Upoznajte se sa pravima deteta i opcijama kako da pomognete njihovo sprovođenje
- Kritički pratite sve medijske sadržaje u kojima se pojavljuju ili pominju deca
- Preispitujte sopstvena uverenja i stavove o položaju dece
- Ne delite sadržaje koji (politički) zloupotrebljavaju decu, čak iako ih kritikujete
- Budite glasni u kritici političke zloupotrebe dece i poštovanju njihovih prava i dostojanstva
- Aktivno prijavljujete uočene političke zloupotrebe
- Kada glasate, imajte na umu kako vaši favoriti tretiraju decu

Izdavač: Prijatelji dece Srbije
Urednica izdanja: Iva Eraković
PDS, 2025.
prijateljidece.org
office@prijateljidece.org

Izrada ovih smernica omogućena je u sklopu projekta "Unapređenje integriteta izbora u Srbiji" koji sprovodi Crta uz podršku Britanske ambasade u Beogradu. Za sadržaj brošure odgovorni su njeni autori i on ne mora nužno odražavati stavove Crte niti Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.